

Turkiets ödesval – har oppositionen en chans mot Erdoğan?

Demokratin har demonterats, oppositionella röster har fängslats och regeringspropaganda har ersatt de fria politiska debatterna ute på gatorna, när Turkiet går till val söndag 24 juni. Kommer Recep Tayyip Erdoğan att behålla presidentposten i det nya presidentsystemet, eller har oppositionspartier ännu en chans att utmana honom? Amnesty Press rapporterar från Turkiet.

REPORTAGE (/ARTIKLAR/REPORTAGE/) | 2018-06-21

AV: JOAKIM MEDIN

President Erdoğan och hans parti AKP har räknat med en storseger i valet den 24 juni. Foto: Uygur Önder Şimşek

Poliser med automatvapen och pansarbilar står i en ring runt Justitiepalatset i Istanbul, en ståtlig och sandfärgad byggnad där distriktsdomstolen är inrymd. Nästan varje arbetsdag under de senaste två åren har rättegångar ägt rum här, där de åtalade stått anklagade för samröre med, medlemskap i, eller propagandaspridning för terrororganisationer. Den 21 juni heter en av de åtalade som förts till rättegång Taner Kılıç. Han är en av grundarna av Amnesty Turkiet och fortfarande hedersordförande i organisationen.

Taner Kılıç arresterades i juni 2017 och har anklagats för att vara en del av "FETÖ", det namn som president Recep Tayyip Erdoğan har gett ett nätverk under ledning av den USA-baserade muslimske predikanten Fethullah Gülen.

Erdoğan och Gülen blev ovänner efter att åklagare med kopplingar till Gülen år 2013 avslöjade en korruptionsskandal som involverade flera ministrar och möjligtvis Erdoğanns egen son Bilal. Regeringen hävdar att det var FETÖ som låg bakom det blodiga kuppöversöket mot Erdoğan i juli 2016 och har låtit klassificera nätverket som en terroristorganisation. Sedan dess har en FETÖ-stämpel satts på en mycket stor mängd institut, NGO:er, människorättsgrupper, medieföretag, individer och andra från civilsamhället, som på ett eller annat sätt granskat eller opponerat sig mot Erdoğan.

Lokala och tillresta europeiska kollegor till den fängslade Amnestyordföranden Taner Kılıç samlades för att uttrycka sin avsky, innan terrorrättegången den 21 juni. Foto: Uygur Önder Şimşek

På torget framför Justitiepalatset ställer flera av Taner Kılıçs kollegor och andra människorättsarbetare upp sig på rad för att hålla en liten presskonferens. De understryker att anklagelserna om att Amnestys Turkietordförande Kılıç är en terrorist är löjeväckande. Några bevis bakom påståendet har inte presenterats, men det verkar inte behövas i dagens auktoritära Turkiet.

I presskonferensen medverkar även Amnesty Internationals generalsekreterare Salil Shetty, som har kommit hit för att lyssna under dagens rättegång. Amnesty Press växlar några ord med honom innan.

– Undermineringen av mänskliga rättigheter i Turkiet är alarmerande. Turkiet behöver ha fria medier, ett fritt och oberoende rättsväsende och civilsamhälle, samt invånare som kan tänka fritt. Allt det har stängts ner idag i Turkiet. Folk matas med statlig propaganda. Om du är journalist och öppnar munnen så krossas du. Om du är en civil organisation så stängs du ner, säger Salil Shetty.

Han förklarar att dagens mörker i Turkiet är särskilt sorglig, eftersom omvärlden var så hoppfull om en demokratisk utveckling för bara tio år sedan.

Turkiet har länge varit en brygga mellan öst och väst och en auktoritär politik där sänder negativa signaler till fler länder. Det kan dessutom leda till ännu större problem i Turkiet.

– Du kan inte fortsätta med ett sådant här förtryck för evigt, det är inte hållbart. Vilket är ännu en anledning till oro. Antingen så måste regeringen reformera sig själv, eller så fortsätter de bygga upp en explosion som gensvar, säger Salil Shetty och går in i Justitiepalatset.

Det är i den här kontexten Turkiet går till kombinerat parlaments- och presidentval på söndag den 24 juni. Inför valen har Erdoğan gjort sitt bästa för att tysta så många kritiska röster som möjligt, med hjälp av anklagelser om terrorism. Hundratals organisationer har stängts ner, få fria medier återstår, tiotusentals människor har fängslats. Undantagstillståndet som utropades efter kuppörsöket råder fortfarande.

Valen skulle egentligen ha ägt rum i november 2019, men i april beslutade Erdoğan att tidigarelägga dem. Landets usla ekonomiska tillstånd är anledningen, säger både kritiker och analytiker. Det här är också första gången en kandidat ska väljas till den nya posten som exekutiv president.

Amnesty Internationals generalsekreterare Salil Shetty varnar för att trycket som skapas av Erdoğan's övergrepp till slut kan leda till en ännu värre utveckling i Turkiet. *Foto: Uygur Önder Şimşek*

I april 2017 lyckades Erdoğan med en mycket knapp marginal vinna en folkomröstning om att omvandla Turkiet från ett parlamentariskt system till ett presidentsystem, där premiärministerposten försvinner och betydligt mer makt koncentreras i ledarens händer. Erdoğan har de facto redan styrt på detta sätt, i strid med konstitutionen, sedan han blev president 2014.

Pro-kurdiska HDP:s presidentkandidat Selahattin Demirtaş sitter i fängelse sedan i november 2016 och har tvingats kampanja via sociala medier. *Foto: Uygur Önder Şimşek*

Erdoğan talade om systemreformer redan inför det förra presidentvalet 2014. Då hette hans största motståndare mot sådana planer Selahattin Demirtaş, den dåvarande presidentkandidaten för och ordföranden i det pro-kurdiska partiet HDP. Demirtaş är även nu presidentkandidat för HDP – trots att han suttit i fängelse sedan i november 2016.

Med en vecka kvar till valet besöker jag en kväll ett kampanjmöte arrangerat av HDP, i Bakırköy i västra Istanbul. Tiotusentals sympatisörer som främst är kurder fyller upp ett torg framför en alldeles för liten talarscen. De flesta HDP-profilerna som talar under de följande timmarna har under de senaste åren suttit häktade en kortare eller längre tid.

Regeringens förtryck har drabbat även kurdiska oppositionspolitiker, organisationer och medier, men då är det istället anklagelsen om att ha band till det terrorstämplade Kurdistans arbetarparti (PKK) som används som vapen – Demirtaş har fängslats och riskerar över 140 år bakom galler på just sådana anklagelser. HDP:s kärnområden i det kurdiskdominerade sydöstra Turkiet har även sett en kraftig militarisering.

Det pro-kurdiska oppositionspartiet HDP har varit oförmöget att bedriva en normal valkampanj, när partiets kärnområden i sydöstra Turkiet ännu är militariserade. Vid förra valet klarade partiet spärren på tio procent. Foto: Uygur Önder Şimşek

– Vi har inte kunnat bedriva en normal valkampanj. Jag tror inte vi kan vinna i våra områden heller, i Kurdistan. Staten har bytt ut våra borgmästare och tillsatt egna guvernörer som styr. Armébilar patrullerar på gatorna och polisen hotar folk i byarna med att de måste rösta på Erdoğan, annars får de konsekvenser, säger en 45-årig lokalpolitiker som vill bli kallad Ali, som jag träffar i folkhavet.

Han vill även att jag skriver Mardin, istället för namnet på den stad där han egentligen bor och arbetar. Att en lokalpolitiker inte vill uppge sitt riktiga namn eller var han är verksam vittnar om den stora rädsla som massfångslandena har åstadkommit, i den kurdiska parlamentariska rörelsen. Ali säger också helt utan omsvep, att han inte tror att en parlamentarisk demokrati är möjlig i Turkiet:

– Erdoğan är en diktator. Han påminner om Saddam Hussein och han vill bli en nationens befälhavare, som delar ut order. Han använder våra egna offentliga medel för att stoppa oss i oppositionen.

Det framgår med all tydlighet, men också på ett väldigt skruvat sätt, när två skärmar på varsin sida talarscenen snart visar det som hela folkhavet väntat på. Inte bara har de turkiska myndigheterna godkänt den fängslade Demirtaş som presidentkandidat, de följer också lagen och låter honom hålla ett direktsänt tal i statstelevisionen TRT, precis som de andra kandidaterna får.

I vad som kan vara det första fängelsetalet av sitt slag, säger en kostymklädd men mager Demirtaş att Erdoğan håller honom inlåst bara för att han är rädd för honom.

Presidentkandidaten Muharrem İnce från CHP. Foto: Uygur Önder Şimşek

I valen 2018 är det dock inte den mer internationellt kände Selahattin Demirtaş, utan Muharrem Ince som är den ledande oppositionspolitikern att utmana Erdoğan's maktplaner.

Ince är en före detta lärare från det socialdemokratiska CHP, landets största oppositionsparti som tidigare var statsbärande i Turkiet. Han kandiderar till presidentposten och har blivit en ny, faktiskt hoppingivande symbol för många regeringskritiker av olika politiska färger och bakgrunder. Ince har byggt sin valkampanj på att framstå som ett alternativ till Erdoğan, men har också lovat att upphäva undantagstillståndet och riva upp förtrycket som rått sedan efter kuppen. Förutsatt att Erdoğan inte får över 50 procent av rösterna i valet den 24 juni, kommer Ince och Erdoğan att stå mot varandra i en andra valrunda om presidentposten.

Det tidigare statsbärande CHP är det största oppositionspartiet och har med sin presidentkandidat Muharrem Ince lyckats vinna stöd, av entusiasm eller nödvändighet, av en bred skara regeringskritiker. Foto: Uygur Önder Şimşek

Men idag återstår mycket få oberoende medier som vågar publicera regeringskritiskt innehåll. Ett flertal välkända internationella webb- och nyhetssidor som kan hjälpa Turkiets invånare att kritiskt granska regeringen är blockerade, som exempelvis Wikipedia. För att nå ut till folk som inte kommer till kampanjmötena har lotten till stor del fallit på CHP:s Internetvana unga medlemmar och ungdomsförbundet, att hitta en lösning.

– Det är svårt att nå ut till folk på nätet. Men vi har tillgång till många tekniska verktyg idag och vi har hittat lösningar genom att använda VPN, virtuella privata nätverk, för att kringgå blockeringarna, säger Burak Düzce, ordförande för CHP:s ungdomsförbund i distriktet Istanbul.

Sociala medier spelar också en viktig roll, även om bruket av dem måste ske med stor försiktighet. Under de senaste åren har ett ständigt växande antal människor åtalats och fängslats enbart på grund av några få publicerade åsiktsrader på Facebook eller Twitter, oftast kritiska mot Erdoğan.

Burkay Düzce som leder CHP:s ungdomsförbund i Istanbul räknar med fler våldsamma angrepp i samband med en eventuellt andra valomgång i presidentvalet. Foto: Uygur Önder Şimşek

Svårigheterna att nå ut ser CHP dock inte som sitt största problem, för stunden. Istället går diskussionerna just nu varma om hotet om våld från regeringen och dess anhängare. Tre dagar innan jag träffar Burkay Düzce har tre medlemmar i CHP:s ungdomsförbund knivhuggits i Istanbul, när de försökte förhindra ett angrepp mot ett annat oppositionsparti av Erdoğansympatisörer. CHP har inte tagit ärendet till polisen, eftersom man anser att de idag agerar som Erdoğans polis istället för att arbeta för hela folket.

– Vi räknar med att fler sådana här incidenter kommer att dyka upp inför den andra valrundan, i början av juli. Inför omvalet i november 2015 såg vi liknande våldsamma attacker, säger Burkay Düzce.

Men skillnaden mellan nu och 2015 är att kuppöversöket mot Erdoğan lett till att många regeringsanhängare har beväpnat sig för att skydda landet från liknande incidenter – på uppmaning av presidenten. Antalet licensansökningar om att ha handvapen hemma sköt i taken redan under 2016 och Erdoğansympatisörer kan idag helt öppet posera med vapen, i sociala medier. Vad händer om de vapnen riktas mot både CHP och kurderna i HDP, i händelse av att Erdoğan skulle förlora i valen?

Burkay Düzce vill inte säga om hans parti har tagit några säkerhetsåtgärder redan, utan svarar kort att den turkiska nationen kommer reagera på lämpligt sätt, om några sådana attacker inträffar.

– Regeringen vill att vi ska svara med vapen och våld. Genom kaoset och förvirringen som uppstår tror de att de skulle kunna behålla makten. De vill förvandla Turkiet till ett Mellanösternland, svarar Burkay Düzce.

De auktoritära dragen hos president Erdoğan har blivit starkare för varje år, tidigare i form av förtrycket och nu även i propagandan. Foto: Uygur Önder Şimşek

Men ett stereotypiskt ”Mellanösternland” så som folk i regionen själv kan föreställa sig det – ett land där makthavaren alltid sätter sig själv och sina intressen i första hand och inte skyr några medel för att bli kvar vid makten – har Turkiet redan varit i årtal. Inför valet syns detta inte minst även i omfattningen av ledarens propaganda.

Det finns knappt en enda gata där presidentens ansikte inte syns på skyltar, banderoller, flaggor. Erdoğan budskap som president går inte att separera från hans kampanj för att bli återvald som sådan. Även om andra partier också har kampanjbilar med högtalare och skyltar och banderoller uppe, kan inga ens komma i närheten av att mäta sig med Erdoğan.

I stadsdelen Ümraniye i östra Istanbul hittar jag och min fotograf Uygur Önder Şimşek en tygbanderoll med Erdoğan ansikte, som sitter uppspänd mellan två höga bostadshus och långsamt fladdrar i vinden. Banderollen är åtminstone tio våningsplan hög. Alltså omkring 30 meter hög.

Inga av de oppositionspolitiker eller andra turkiska medborgare jag talar med kan dra sig till minnes, att de någonsin förut sett en lika massivt stor propaganda. Möjligtvis med undantag av när landsfadern Kemal Atatürk har avbildats, när kulten kring honom var som starkast på 1900-talet.

Erdoğans propaganda år 2018 jämför två oppositionspolitiker istället genast med hur Bagdad brukade se ut förr i tiden. När presidenten som styrde där hette Saddam Hussein.

Joakim Medin

info@joakimmedin.se

Fotograf: Uygur Önder Şimşek

Fotnot: Rätten beslöt under torsdagen att turkiska Amnestys hedersordförande Taner Kılıç ska kvarhållas i häkte. Nästa rättegångsdag blir 7 november.

Bakgrund/ valet 2015

Vid valet i november 2015 fick **AKP**, Rättvisse och utvecklingspartiet, 49,5 procent av rösterna och 317 av de 550 platserna i parlamentet.

Socialdemokratiska **CHP**, det republikanska folkpartiet som grundades 1923 av Kemal Atatürk, fick 25 procent och 134 mandat.

Extremnationalistiska **MHP** fick 12 procent och 40 mandat. Inför valet den 24 juni har MHP ingått en valallians med AKP.

Meral Akşener har brutit med MHP och startade i oktober 2017 ett nytt parti, IYI. Hon ställer upp som presidentkandidat.

Prokurdiska **HDP**, Folkets demokratiska parti, fick 10,8 procent och 59 mandat. Partiledarna, Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ, har fängslats liksom flera andra i HDP:s ledning.

Valdeltagandet var i november 2015 drygt 85 procent.

Läs också

[Amnesty Turkiets hedersordförande blir kvar i fängelset](https://www.amnesty.se/press-och-media/#/pressreleases/amnesty-turkiets-hedersordfoerande-blir-kvar-i-faengelset-2552951?utm_campaign=send_list) (https://www.amnesty.se/press-och-media/#/pressreleases/amnesty-turkiets-hedersordfoerande-blir-kvar-i-faengelset-2552951?utm_campaign=send_list) (Amnesty International 21 juni 2018)

[Turkey: "When I am released I want to carry on" says jailed Amnesty Chair](#)

Protest utanför Turkiets ambassad i Nederländerna. Foto: Amnesty International

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/turkey-when-i-am-released-i-want-to-carry-on-says-jailed-amnesty-chair/> (Amnesty International 20 juni 2018)

[CPJ calls on Turkey's presidential candidates to prioritize press freedom](https://cpj.org/blog/2018/06/cpj-calls-on-turkeys-presidential-candidates-to-pr.php) (<https://cpj.org/blog/2018/06/cpj-calls-on-turkeys-presidential-candidates-to-pr.php>) (Committee to Protect Journalists 20 juni 2018)

[Turkey: Case against Amnesty Chair must be dismissed after long-awaited police report finds no evidence of wrongdoing](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/turkey-case-against-amnesty-chair-must-be-dismissed-after-long-awaited-police-report-finds-no-evidence-of-wrongdoing/) (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/turkey-case-against-amnesty-chair-must-be-dismissed-after-long-awaited-police-report-finds-no-evidence-of-wrongdoing/>) (Amnesty International 18 juni 2018)

[Turkey: Authorities must immediately investigate torture allegations of student protesters](https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/8567/2018/en/) (<https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/8567/2018/en/>) (Amnesty International 11 juni 2018)

[Turkey: One year since the imprisonment of Taner Kılıç, demands for his release will not be silenced](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/turkey-one-year-since-the-imprisonment-of-taner-kilic-demands-for-his-release-will-not-be-silenced/) (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/turkey-one-year-since-the-imprisonment-of-taner-kilic-demands-for-his-release-will-not-be-silenced/>) (Amnesty International 6 juni 2018)

Läs mer om Turkiet från Amnesty Press

Turkiet: Hårdare tag från omvärlden eller fortsatt dialog?

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26223/turkiet-hardare-tag-fran-omvarlden-eller-fortsatt-/>) (27 april 2018)

Erdoğans Turkiet: Inget hopp om ljuspunkter (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26213/erdogans-turkiet-inget-hopp-om-ljuspunkter/>) (29 mars 2018)

Istanbul: Tusentals hyllade minnet av den mördade redaktören Hrant Dink

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/26183/istanbul-tusentals-hyllade-minnet-av-den-mordade-h/>)(20 januari 2018)

En lång dag i Istanbul (<http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/kronika/26159/en-lang-dag-i-istanbul/>) (21 november – även i nummer 4/2018)

MR-DAGARNA2017: Feminister under hot i Turkiet (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26158/mr-dagarna2017-feminister-under-hot-i-turkiet/>) (12 november 2017)

”Jag kan inte se något alternativ till Erdoğan” (<http://www.amnestypress.se/kultur/reportage/26126/jag-kan-inte-se-nagot-alternativ-till-erdogan/>) (20 september 2017)

”Turkiet är inte Erdoğan” (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26123/turkiet-ar-inte-erdogan/>)(8 september 2017)

Turkiet: Vad kan göras för att stoppa utvecklingen?

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26120/turkiet-vad-kan-goras-att-stoppa-utvecklingen/>) (17 augusti 2017)

Rädslan sprider sig i Turkiet (<http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/kronika/26076/radslan-sprider-sig-i-turkiet/>) (Krönika av Bitte Hammargren 12 juni 2017 – även i nummer 2/2017)

Minnet av Hrant Dink lever (<http://www.amnestypress.se/artiklar/26029/minnet-av-hrant-dink-lever/>)(15 februari 2017- även i nr 1/2017)

Can Dündar: Erdoğan har EU-ledarna på knä (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26011/can-dundar-erdogan-har-eu-ledarna-pa-kna/>) (23 december 2016)

Krigets återkomst (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25976/krigets-aterkomst/>) (nummer 3/2016)

BOKMÄSSAN2016: Turkiets längtan till det som en gång var

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25971/bokmassan2016-turkiets-langtan-till-det-som-en-gang-var/>) (30 september 2016)

Hon var på seminarium i Stockholm – nu är Sebnem Korur Fincanci häktad i Turkiet

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25937/hon-var-pa-seminarium-i-stockholm-nu-ar-sebnem-kor/>) (23 juni 2016)

Prideparad förbjuds i Istanbul – Amnesty uppmanar till protester

(<http://www.amnestypress.se/notiser/15102/prideparad-forbjuds-i-istanbul-amnesty-uppmanar-ti/>) (18 juni 2016)

PRESSFRIHETENS DAG 2016: Turkiets journalister under allt hårdare tryck

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25915/pressfrihetens-dag-2016-turkiets-journalister-unde/>)(3 maj 2016)

Turkiet: 2 000 rättsfall mot personer som anklagas för att ha skymfat Erdoğan

(<http://www.amnestypress.se/notiser/15090/turkiet-2-000-rattsfall-mot-personer-som-anklagas-/>) (26 april 2016)

Turkiet dränker Edens lustgård (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25848/turkiet-dranker-edens-lustgard/>) (2 oktober 2015 , även i nummer 3/2015)

Turkiet stängde grinden vid manifestation för yttrandefrihet

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25912/turkiet-stangde-grinden-manifestation-yttrandefrih/>) (25 april 2016)

Vart är Turkiet på väg? (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25914/vart-ar-turkiet-pa-vag/>) (nummer 1/2016)

Nio år sedan Hrant Dink mördades: 2 000 i minnesmanifestation i Istanbul

(<http://www.amnestypress.se/notiser/15075/nio-ar-sedan-hrant-dink-mordades-2-000-i-minnesman>) (19 januari 2016)

Turkiet inför 100-årsminnet av folkmordet (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25778/turkiet-infor-100-arsminnet-av-folkmord/>)(23 april 2015)

Kurder vill leda kampen för ett mer demokratiskt Turkiet - Amnesty Press rapporterar från Diyarbakir

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/23979/kurder-vill-leda-kampen-for-ett-mer-demokratiskt-t/>)(5 mars 2013)

Jag bokar nästa resa till Istanbul (<http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/kronika/25039/jag-bokar-nasta-resa-till-istanbul/>) (27 november 2012)

Åter till 1915 (<http://www.amnestypress.se/kultur/bocker/24029/ater-till-1915/>) (2 augusti 2012)

Yttrandefriheten sitter trångt i Erdogans Turkiet - ”70 journalister och författare fängslade”

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/24147/yttrandefriheten-sitter-trangt-i-erdogans-turkiet-/>) (15 juni 2011)

När bokstaven W blir en fråga om mänskliga rättigheter

(<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/24321/nar-bokstaven-w-blir-en-fraga-om-manskliga-rattigh/>) (6 oktober 2009)

Kampen för pressfrihet i Turkiet (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/24570/kampen-for-pressfrihet-i-turkiet/>) (5 juli 2007)

REPORTAGE (/ARTIKLAR/REPORTAGE/) | 2018-06-21

AV: JOAKIM MEDIN